

Lesbrief

Schrijvers
voor Toekomst

An illustration of two children on a small wooden boat. The child in the foreground is a girl with a headlamp, and the child in the background is a boy with a net. They are on a body of water under a dramatic, orange and red sunset sky. In the foreground, there is a large, blue, wavy shape containing many jellyfish, suggesting an underwater scene or a transition between worlds.

KWALLEN IN DE BRIEVENBUS

en andere hoopvolle verhalen

ploegsma

Leeftijd: 10-12 jaar

Groep 6 t/m 8

 ploegsma

Lesbrief Kwallen in de brievenbus

In de bundel *Kwallen in de brievenbus* staan vijftien verhalen van Schrijvers voor Toekomst. Voor deze lesbrief zijn de verhalen verdeeld in clusters. Bij elk cluster vind je lessuggesties.

Kerdoelen

In de lessen tik je verschillende kerndoelen aan. Per les vind je steeds één specifiek kerndoel voor Mens en maatschappij, Burgerschap of Mens en natuur. Ook vind je kerndoelen voor Nederlands (taal en literatuur). Voor alle lessen geldt dat je met deze lesbrief en dit boek werkt aan rijke taal- en leeslessen in een betekenisvolle context waarbij zowel het lezen van jeugdliteratuur, gesprekken voeren en (creatief) schrijven aan bod komen.

Opbouw van een les

De opbouw van een les is steeds hetzelfde:

1. Een prikkelende opening
2. Een kern die uit twee delen bestaat:
  - a. (Voor)lezen en gesprek
  - b. Activiteit
3. Reflectie

Over het lezen van de verhalen

Kies wat bij jouw klas en (les)programma past.

Voorlezen, samen lezen, zelfstandig lezen, het kan allemaal.

Variaties: Lees een verhaal voor en laat het andere verhaal/de andere verhalen zelf lezen of verdeel de verhalen over de klas.

Over het gesprek

Na het (voor)lezen ga je altijd met de leerlingen in gesprek. Het is fijn als het lukt om dat gesprek te leiden zonder oordeel. Alle meningen mogen er zijn, zolang er maar uitgegaan wordt van feiten. De klas als democratische oefenplaats.

Wij wensen je mooie gesprekken en activiteiten!

Groene groeten van

Schrijvers voor Toekomst

Les - Kledingindustrie

Verhalen: *Jassenpost* en *Go slow!*

Kerdoel 28A Mens en maatschappij:

- de leerling beschrijft mogelijke gevolgen van consumptie voor zichzelf, voor anderen en voor de leefomgeving.

Kerdoel 3B en 9A Nederlands:

- de leerling gebruikt taal op een creatieve manier.
- de leerling toont inzicht in verhalende teksten.

Lesdoel: de leerlingen ontdekken hoe de kledingindustrie werkt.

Opening

Laat het label van een van je kledingstukken zien: uit welk land komt het? Waar ligt dat? Welke stof is het? Vraag de leerlingen ook om een label te bekijken van een kledingstuk van zichzelf. Noteer alle landen en stoffen op het bord. Wat valt op? (afstand tussen landen en Nederland, soorten stoffen)

Kern

Lees een of beide verhalen (zie leesvormen in de algemene inleiding).

Praat met de leerlingen over de verhalen met behulp van de volgende vragen:

- Welke wens heeft de hoofdpersoon en hoe ontwikkelt die wens zich in het verhaal?
- Wat maakte indruk op jou?
- Wat zijn mogelijke gevolgen van het maken van te veel kleding?
- Wanneer is iets te veel?

(let op: alle antwoorden zijn goed)

Activiteit

Laat leerlingen een eigen kledingstuk meenemen dat ze van hun ouders mogen ruilen en organiseer een ruilbeurs.

Laat de leerlingen een verhaal schrijven vanuit een kledingstuk: de jas uit *Jassenpost* of het babytruitje uit *Go slow!*, van de geboorte (in de fabriek) tot het einde van zijn/haar leven met alle blij en verdrietige momenten.

Reflectie

Vraag de leerlingen:

- Wat wist je nog niet?
- Wat heb je geleerd?
- Wil je andere keuzes maken? Hoe?

Les - Je voetafdruk

Verhalen: *Elfstedentocht* en *De wereldcup*

Kerdoel 32B Mens en natuur:

- de leerling legt verbanden tussen klimaatverandering en natuurlijke processen en menselijk handelen.

Kerdoel 3C Nederlands:

- de leerling schrijft om tot kennisopbouw of begrip te komen.

Lesdoel: de leerlingen krijgen zicht op de impact van hun eigen voetafdruk.

Opening

Kijk samen rond in de klas: wat gebruikt hier energie?

Schrijf dat op het digibord. Eventueel kun je met de leerlingen een volgorde maken op hoeveelheid energie.

Kern

Lees een of beide verhalen (zie leesvormen in de algemene inleiding).

Praat met de leerlingen over de verhalen:

- Waar spelen de verhalen zich af en onder welke omstandigheden?
- Waarom kan er al heel lang geen Elfstedentocht meer geschaatst worden?
- Waarom moest Ayinde in het verhaal *De wereldcup* vluchten?
- Wat heeft je aan het denken gezet?
- Met wie leef je het meest mee?

Activiteit

Laat de leerlingen, net als in het verhaal *De wereldcup*, een eigen handafdruk maken en bespreek wat zij kunnen bijdragen aan het klimaat. Laat hen dat bij hun eigen handafdruk schrijven. Doe zelf ook mee. Zo laat je zien dat kinderen niet alleen staan.

Maak een expositie in de school van alle handafdrukken.

Reflectie

Bekijk samen de expositie.

Vraag de leerlingen:

- Hoe kun jij deze week bijdragen aan het verminderen van de CO₂-uitstoot?
Maak eventueel een top 5 samen met de klas.

Les - Wat kun je doen?

Verhalen: *Kwallen in de brievenbus*, *Mensenverandering* en *Groene letters*

Kerdoel 21B Burgerschap:

- de leerling verkent mogelijkheden om bij te dragen aan de samenleving.

Kerdoel 3B en 4B Nederlands:

- de leerling gebruikt taal op een creatieve manier
- de leerling voert gesprekken om tot kennisopbouw, begrip of een aanpak te komen.

Lesdoel: de leerlingen verkennen welke bijdragen ze aan het klimaat kunnen leveren.

Opening

Houd een karton omhoog met daarop: STOP ....!!!

Vraag de leerlingen: Wat zou je hier in willen vullen?

Kern

Lees een of meer verhalen voor (zie leesvormen in de algemene inleiding).

Vraag de leerlingen:

- Welke standpunten komen in de verhalen voor?
- Wat is jouw standpunt? Waarom?
- En op welke manier kun je zelf iets voor het klimaat doen?

Activiteit

Laat de leerlingen foto's zien van teksten op protestbordjes, dat kan via deze site: www.milieudefensie.nl/actueel/inspiratie-dit-zijn-rake-protestborden

Wijs hun op de woordspelingen, alliteraties, dichtvormen en andere tekstuele bijzonderheden. Vraag hun: Wat is een goede slogan?

Laat de leerlingen daarna in groepjes slogans verzinnen voor een fictief protest.

Typ alle bedachte slogans in groene letters onder elkaar op het digibord.

Zo ontstaat een activistisch groepsgedicht.

Schuif samen eventueel nog met de zinnen en let daarbij op klanken die goed bij elkaar passen.

Reflectie

Laat de leerlingen hun bordjes presenteren.

- Inventariseer: wat vinden we het belangrijkste om voor in actie te komen?
- Vraag ook: Kun je ook op andere manieren actievoeren? Hoe?

Les - Veranderingen in de natuur

Verhalen: *De laatste vaquitas* en *Jesses bos*

Kerdoel 32 B Mens en natuur:

- de leerling legt verbanden tussen klimaatverandering en natuurlijke processen en menselijk handelen.

Kerdoel 3B en 9A Nederlands:

- de leerling gebruikt taal op een creatieve manier
- de leerling toont inzicht in verhalende teksten.

Lesdoel: de leerlingen verkennen problemen en oplossingen in de natuur.

Opening

Laat drie plaatjes van bedreigde dieren en planten zien en vraag: waarom horen deze plaatjes bij elkaar? Je kunt de plaatjes kiezen op de site van het Wereldnatuurfonds: www.wwf.nl/dieren/rode-lijst

Kern

Lees een of twee verhalen voor (zie leesvormen in de algemene inleiding).

Vraag de leerlingen:

- Wat zijn de problemen in de verhalen en wat vind je van de oplossingen?
- Hoe kun je ervoor zorgen dat dieren en planten niet meer met uitsterven worden bedreigd?

Activiteit

Laat de leerlingen de verhalen verder schrijven. De ene helft van de klas laat het verhaal goed aflopen, de andere helft niet.

Vraag hun de afloop in tweetallen te bespreken: wat is er veranderd in de verhalen?

Reflectie

Bespreek de ervaringen van leerlingen:

- Wat doet het met hen om een negatieve afloop te schrijven en hoe voelt het om over een positieve afloop te schrijven?
- Hoe gaan de leerlingen om met deze ervaringen?

Les - Water voor later

Verhalen: *Maansteen en limonade*, *Dorst* en *Eurocent*

Kerdoel 21 B Burgerschap:

- de leerling doet ervaringen op met verantwoordelijkheden voor en bijdragen aan het welzijn van anderen.

Kerdoel 4B en 9A Nederlands:

- de leerling verwoordt kennis, ideeën en standpunten met onderbouwing
- de leerling toont inzicht in verhalende teksten.

Lesdoel: leerlingen gaan creatief om met schaarste.

Opening

Maak samen een lijst van dingen waarvan de leerlingen het erg zouden vinden als het er niet meer zou zijn. Vraag daarna: Kunnen we creatieve manieren bedenken hoe met schaarste om te gaan?

Kern

Lees een of meer verhalen voor (zie leesvormen in de algemene inleiding).

Vraag de leerlingen:

- Wat zijn de overeenkomsten tussen de verhalen?
Water speelt een belangrijke rol: schaarste en overstroming.
- Wat zijn de overeenkomsten in de karakters tussen de hoofdpersonen?
- Hoe zorgt de hoofdpersoon in het verhaal voor anderen?
- Zou jij dat ook zo doen?

Activiteit

Neem een fles water, een stuk chocola en een blikje (duurzame) tonijn mee.

Verdeel de klas in drie groepen met een van deze voorwerpen. Laat hen per groep argumenten bedenken waarom hun object het belangrijkste is. Vraag: hoe overtuig je de rest van de klas dat jouw voorwerp echt onmisbaar is?

Van tevoren schrijven de leerlingen per groepje drie argumenten op.

Reflectie

Vraag: wat is de betekenis van schaarste voor jou? En wat zijn de gevolgen en eventuele oplossingen?

Les - Leren van het goede voorbeeld

Verhalen: *De laatste klimaatontkenner, Hoe Tijger en ik de wereld redden en ik en Niets gedaan.*

Kerdoel Mens en samenleving 28A:

- de leerling verkent economische keuzes van mensen en mogelijke gevolgen.

Kerdoel Nederlands 3B en 9A:

- de leerling gebruikt taal op een creatieve manier.
- de leerling toont inzicht in verhalende teksten.

Lesdoel: de leerlingen ontdekken de mogelijke gevolgen van nalatig gedrag.

Opening

Maak de meningen over de volgende stellingen zichtbaar door leerlingen te laten staan/zitten:

- Ik mag heus wel elke dag een kwartier warm douchen.
- Het maakt niks uit of je met de auto of met het vliegtuig op vakantie gaat.
- De regering moet het klimaatprobleem oplossen; wat wij doen, maakt toch niet uit.

Kern

Kies een verhaal en lees dat tot de helft voor. Las dan een kleine pauze in voor een klassengesprek met de volgende vragen:

Over de inhoud:

- Waar en wanneer speelt het verhaal zich af?
- Wie is de hoofdpersoon, wat zijn diens karaktereigenschappen?
- Wat is de rol van de bij-personages: helper, tegenspeler of nog iets anders?
- Wat is er aan de hand? Is er een probleem en voor wie?

Over de schrijfstijl:

- Wat doet de schrijver zodat je door wil lezen?

Over de afloop:

- Hoe denk je dat het verhaal zal aflopen?

Lees vervolgens het verhaal uit.

Bespreek de afloop van het verhaal na met de volgende vragen:

- Ben je verrast door hoe de schrijver het verhaal laat aflopen? Waarom wel/niet?
- Waarom denk je dat de schrijver voor dit einde heeft gekozen?
- Welke keuzes maken de ouders in dit verhaal?
- Welke keuzes maken de ouders juist niet?
- Wat zijn daarvan de gevolgen voor de ouders, de kinderen, en de aarde?

Activiteit

Geef de leerlingen de opdracht: schrijf een brief aan je vader, moeder of verzorger waarin je beschrijft hoe de wereld er hopelijk uit ziet als je zo oud bent als zij nu zijn.

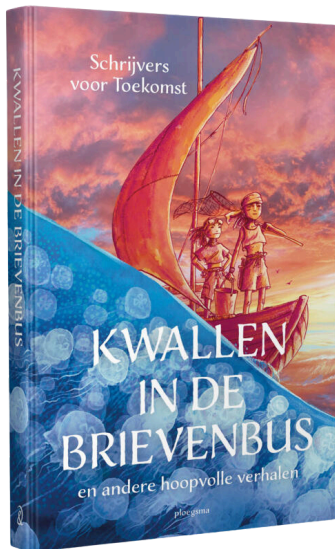
Reflectie

- Lees elkaars brief in duo's.
- Kies samen per brief de mooiste zin.
- De leerling schrijft de eigen mooiste zin over op een losse strook.
- Deze zinnen vormen onder elkaar een groepsgedicht over een hoopvolle toekomst.
- Herhaal de stellingen uit het begin van de les. Hoe denken de kinderen hier nu over?

Over het boek

Kwallen in de brievenbus is een inspirerende en afwisselende verhalenbundel over klimaatverandering, speciaal geschreven voor leerlingen in de bovenbouw van het basisonderwijs (10–12 jaar).

In vijftien verhalen maken bekende kinderboekenauteurs het thema klimaatverandering bespreekbaar en behapbaar voor jonge lezers, door hen niet als machteloze toeschouwers te bejegenen, maar hun ook handvatten aan te reiken om zelf iets aan het probleem te doen.

Algemene informatie

- **Titel:** Kwallen in de brievenbus
- **Auteur:** Schrijvers voor Toekomst
- **Illustraties:** Sophie Pluim
- **Leeftijd:** 10–12 jaar
- **Groep:** 6 t/m 8
- **Thema's:** duurzaamheid, klimaatverandering en activisme
- **ISBN:** 9789021687452
- **Uitgeverij:** Ploegsma

Eerder verscheen de bundel *Hoopvolle verhalen over het einde van de wereld*, bedoeld voor middelbare scholieren van 12 tot 16 jaar.

Over Schrijvers voor Toekomst

Kwallen in de brievenbus is een initiatief van Schrijvers voor Toekomst, een collectief van jeugdboekenschrijvers dat zich inzet om kinderen bewust te maken van de oorzaken en gevolgen van klimaatverandering. Met behulp van verhalen bieden zij jonge lezers niet alleen inzicht, maar ook hoop en perspectief op een duurzamere toekomst voor onze planeet.

Deze bundel bevat verhalen van: Najiba Abdellaoui, Heleen Blesgraaf, Annemarie van den Brink, Thijs Goverde, Tialda Hoogeveen, Annemarie Jongbloed, Tanja de Jonge, Enne Koens, Matthijs Meeuwsen, Milouska Meulens, Annejan Mieras, Marloes Morshuis, Tom Rijpert, Pen Stewart en Esther Walraven.